

CYMELIA ZE STAREJ SZAFY

*Mowa na Pogrzebie ś.p. Ignacego Czyżewskiego,
Biskupa Augustowskiego, Senatora Królestwa Polskiego
w Metropolitalnym Kościele Świętego Jana w Warszawie*

15 Grudnia roku 1823

przez X. Szaniawskiego

ze zbiorów
Biblioteki Publicznej
im. Marii Konopnickiej
w Suwałkach

WPROWADZENIE

W niniejszym opracowaniu wielokrotnie będziemy mówić o biskupie augustowskim i diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej. Ktoś może dopatrywać się w tym błędu lub jakiegoś przeoczenia. Uznaliśmy więc, iż warto w tym miejscu wyjaśnić, skąd wziął się ten dualizm w nazewnictwie. Otóż, w 1818 r. utworzono diecezję augustowską (istniała do 1925 r.), która jak pisze Witold Jemielity: *pokrywała się terytorialnie z gubernią augustowską, a biskup mieszkał w Sejnach. Dlatego też nosiła podwójną nazwę „augustowska czyli sejneńska”*. Po 1867 r. obejmowała całą gubernię suwalską, a z łomżyńskiej powiaty: kolneński, łomżyński, mazowiecki i szczuczyński. Po I wojnie światowej parafie z ludnością litewską podzieliła granica. Część z nich weszła do diecezji łomżyńskiej. W 1818 r. diecezja liczyła 120 parafii, 370 tysięcy wiernych i 230 księży, w 1912 r. było 128 parafii, 681 tys. wiernych i 353 księży¹. Ksiądz Ryszard Sawicki w opracowaniu „Między ołtarzem a tronami obcych mocarstw : biskupi diecezji wigierskiej – działalność pastoralna, społeczna i polityczna” zauważał, iż: *Diecezja sejneńska czyli augustowska stała się kontynuacją zlikwidowanej diecezji wigierskiej, powstałej wskutek zmian politycznych po trzecim rozbiórze Polski*².

¹ W. Jemielity, *Duchowieństwo w diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej a powstania w XIX wieku*, „Rocznik Białostocki” 1993, t. 18, s. 138; więcej zob. też w: W. Jemielity, *Diecezja augustowska czyli sejneńska w latach 1818- 1872*, Lublin 1972.

² R. Sawicki, *Między ołtarzem a tronami obcych mocarstw : biskupi diecezji wigierskiej – działalność pastoralna, społeczna i polityczna*, Warszawa 2018, s. 91.

WSTĘP

Są teksty, po które sięga się rzadko, okazjonalnie. I do takich z pewnością można zaliczyć mowy pogrzebowe. Już sama ceremonia pogrzebowa napawa uczestników przygnębieniem, a ostatnie pożegnanie wygłaszane przez członków rodziny, przyjaciół czy znajomych pogłębia poczucie smutku i tego, co nieuniknione. Jak czytamy w pracy Krzysztofa Karaskiewicza *mowa pogrzebowa to religijny panegiryk, którego początki sięgają czasów antyku. Mowy te mają spełniać podwójny cel:*

„1. wzbudzić zdziwienie i wdzięczność;

2. ubiegać się o cnoty i talenty (także okazać wszystkim ludziom nicość wielkiego świata w chwili, co nas do drugiego przenosi)”. (...) mowy pogrzebowe nie powinny mówić o śmierci czy pokonywaniu progu życia i śmierci, nie o żalu po utracie zmarłego, ale o jego zasługach, charakterze, czynach wielkich i małych³.

Dziś z naszej przepastnej starej szafy wydobyliśmy egzemplarz mowy wygłoszonej przez ks. Szaniawskiego na pogrzebie biskupa augustowskiego (czyli sejneńskiego) Ignacego Stanisława Czyżewskiego.

³ K. Karaskiewicz, *Język kościoła. Kto go rozumie?* : (trzy mowy pogrzebowe), „Mazowieckie Studia Humanistyczne” 2012, nr 1-2, s. 99; zob. więcej w: S. K. Potocki, *O wymowie i stylu*. T. 1, Warszawa 1815.

Mowa na Pogrzebie ś.p. Ignacego Czyżewskiego Biskupa Augustowskiego, Senatora Królestwa Polskiego, w Metropolitalnym Kościele Świętego Jana w Warszawie 15. Grudnia roku 1823 / Franciszek Ksawery Szaniawski.

Warszawa : Drukarnia JCK Mości Rządowa, 1824 - 16 stron ; 16 cm.

Temat: [Czyżewski, Ignacy Stanisław \(1752-1823\)](#) ; [Duchowieństwo katolickie - Polska - 19 w](#) ; [Biskupi](#) ; [Mowy pogrzebowe](#)

„Mowa na pogrzebie ś. p. Ignacego Czyżewskiego ...” opis - katalog elektroniczny Biblioteki Publicznej im. [Marii Konopnickiej w Suwałkach , https://www.suwalki-bp.sowwwwa.pl/sowacgi.php?KatID=0&typ=repl&plnk=q_mowa+na+pogrzebie&sort=bytitle&view=1 [Dostęp: 2020.05.22].

**SZANIAWSKI,
Franciszek Ksawery
(1768-1830).**

G.Z. Region

Mowa na Pogrzebie ś.p. Ignacego Czyżewskiego
Biskupa Augustowskiego, Senatora Królestwa Polskiego, w
Metropolitalnym Kościele Świętego Jana w Warszawie 15.
Grudnia roku 1823 / Franciszek Ksawery Szaniawski.

Warszawa : Drukarnia JCK Mości Rządowa, 1824 - 16
stron ; 16 cm.

Czyżewski, Ignacy Stanisław (1752-1823) ;
Duchowieństwo katolickie - Polska - 19 w ; Biskupi ; Mowy

„Mowę na pogrzebie ś. p. Ignacego Czyżewskiego ...”
zakupiono do zbiorów suwalskiej ksiąźnicy w 1994 roku za
niebagatelną kwotę 200 tys. złotych. Ze względu na rok
wydania (1824) oraz osobę Ignacego Czyżewskiego trafiła ona
do cymeliów przechowywanych w czytelni Biblioteki
Publicznej im. Marii Konopnickiej w Suwałkach. Obecnie
dostępna jest również jej wersja cyfrowa pod adresem:

http://pbc.biaman.pl/dlibra/docmetadata?id=25711&from=&dirids=1&ver_id=&lp=6&QI= [Dostęp: 2020.05.22].

O AUTORZE MOWY

Franciszek Ksawery Szaniawski (1768-1830) – prawnik, kanonik warszawski, wykładowca Uniwersytetu Warszawskiego, członek Towarzystwa Przyjaciół Nauk⁴.

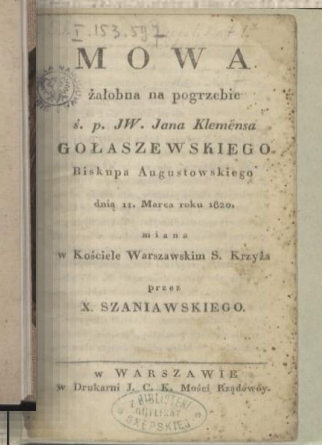
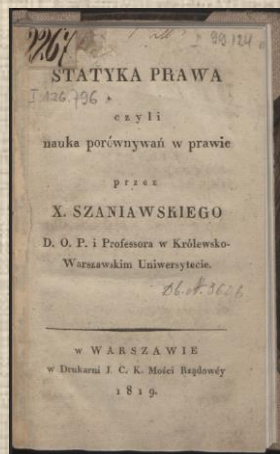
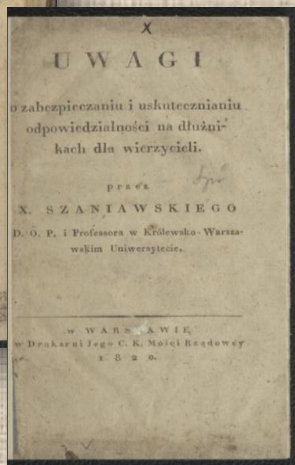
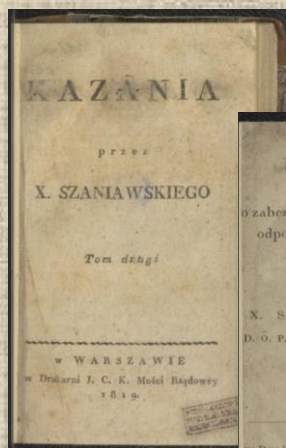
Urodził się we wsi Wiązownica (k. Jarosławia), syn Józefa i Zofii z Podczaskich. Nauki pobierał w Kielcach, gdzie w 1782 r. wstąpił do seminarium duchownego, następnie do zgromadzenia księży komunistów. Studiował w Krakowie, w Szkole Głównej Koronnej na Wydziale Nauk Filozoficznych i Moralnych. Święcenia kapłańskie przyjął w 1792 r.

Ks. Franciszek Ksawery Szaniawski,

Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Franciszek_Ksawery_Szaniawski#/media/Plik:X._Xawery_Szaniawski_\(43465\).jpg](https://pl.wikipedia.org/wiki/Franciszek_Ksawery_Szaniawski#/media/Plik:X._Xawery_Szaniawski_(43465).jpg) [Dostęp: 2020.05.25].

Po ukończeniu studiów przez trzy lata sprawował obowiązki profesora szkół publicznych w Kielcach. Przez dwa lata był również profesorem w kieleckim seminarium duchownym. Pełnił też funkcję komisarza rządowego powiatu sochaczewskiego. Był członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk, zaś od 1816 r. członkiem - korespondentem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego.

⁴ M. Deszczyńska, Szaniawski, „Polski Słownik Biograficzny” 2010, t. 46, s. 624.

Dokonał tłumaczenia „Kodeksu Napoleona” – „Kodex cywilny francuzki” [oryginalna pisownia] (księga I, II i III) wydanie z lat 1807-1808.

Był autorem publikacji o charakterze religijnym i prawniczym, wielu not i rozpraw. Wśród jego prac znalazły się życiorysy, recenzje, artykuły prawnicze i literackie.

Opublikował m. in.:

„O usposobieniach potrzebnych do uczenia się prawa”,

„Statystyka w prawie czyli nauka porównań w prawie”,

„Wiadomości początkowe w nauce prawa”,

„O Mikołaju Żalaszkowskim”,

„O Andrzeju Fryczu Modrzewskim”,

„Wywód historyczny jakim sposobem Sobór Trydencki przyjęty był w Polsce”

W l. 1819-1820 ukazały się jego „Kazania” (wydanie trzypięciotomowe).

Był też autorem wielu mów pogrzebowych.

W publikacji dotyczącej cmentarza na warszawskich Powązkach znalazło się takie oto wspomnienie o Szaniawskim: *Był to mały, szczupły staruszek, znany w Warszawie ludziom każdego stanu i wieku, skrzętny jak pszczołka; z równym zajęciem spieszył na prelekcyjne kodeksu, tam na śmierć dysponować, tu dzieciom zanieść cukierków, na radę familijną, na sesyjną uczonych: tam ochrzcić dziecko ministra, tu dawać ślub wyrobnikowi, tam artykuł do gazet (...) Towarzyski, rad był z wszystkimi dzielić tak zabawy, jak i frasunki. (...) „Kochajmy się, pracujmy i bądźmy weseli”, nie przestawał wykrzykiwać tak z ambony jak przy stole przyjaciół, i ludzie żartobliwie, nazywali [Szaniawskiego] wyrazem „kochajmy się”⁵.*

JX. Franciszek Xawery Szaniawski Scholastyk Metropol: Warsza: Profesor Król: Alex: Uniwersytetu, Członek wielu Towarzystw uczonych, przeniosł się do wieczności w dniu onegdajszym. Liczni przyjaciele i uczniowie jednego z najzasłużeńszych w stanie Duchownym i Nauczycielskim, zaproszeni są na exportację ciała z domu przy Kanonjach do Kościoła S. Jana i na Smętarz Powązkowski na dzień dzisiejszy na godzinę 5tą po południu. Żałobne Nabożeństwo odbędzie się w tymże Kościele jutro o godzinie 10 rano.

Deszczyńska w biogramie Szaniawskiego pisze: *Po nabożeństwie w katedrze z udziałem trzech biskupów został pochowany (bez nagrobka) na cmentarzu Powązkowskim. W kaplicy Tow. Dobroczynności jeszcze dwukrotnie (w listopadzie 1830 i grudniu 1831) odprawiano nabożeństwo w jego intencji⁶.*

Swój majątek zapisał Towarzystwu Dobroczynności, zaś zgromadzoną bibliotekę prawniczą przekazał Uniwersytetowi Warszawskiemu.

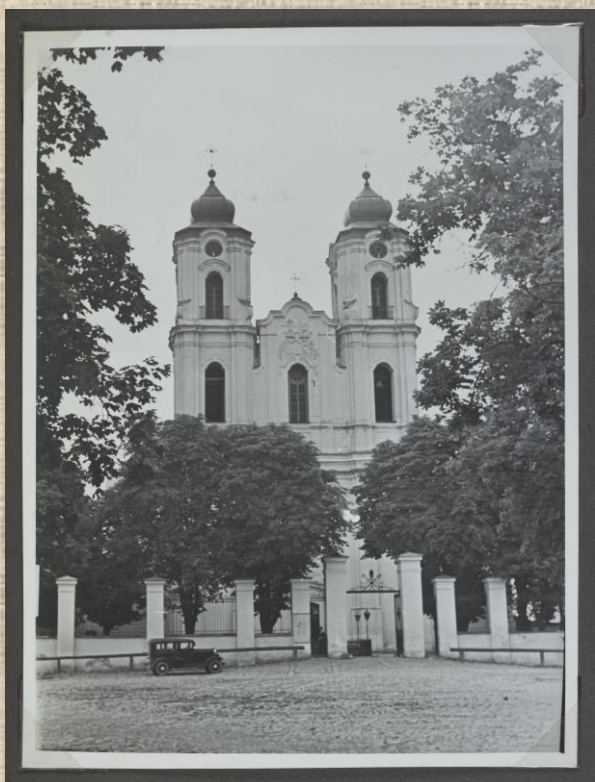
Wspomnienie o zmarłym ks. Franciszku Ksawerym Szaniawskim. Źródło: „Kurier Warszawski” 1830, nr 219, z dn. 17 sierpnia.

⁵ K. Wł. Wójcicki, *Cmentarz Powązkowski pod Warszawą*. T. 2, Warszawa 1856, s. [11].

⁶ M. Deszczyńska, Szaniawski, „Polski Słownik Biograficzny” 2010, t. 46, s. 628.

W 1824 r. ukazała się drukiem „Mowa na pogrzebie ś. p. Ignacego Czyżewskiego...” wygłoszona przez ks. Ksawerego Szaniawskiego. Ceremonia pożegnalna biskupa Ignacego odbyła się w warszawskim kościele p. w. św. Jana 15 grudnia 1823. Warto w tym miejscu przypomnieć, kim był Ignacy Stanisław Czyżewski.

Ignacy Stanisław Czyżewski (1752 lub 1753 – 1823) – duchowny katolicki, biskup diecezjalny sejneński.

Urodził się w Kaliszu, w rodzinie Antoniego i Zofii. Mając 15 lat wstąpił do zakonu jezuitów. Po jego kasacie pracował jako świecki kapłan w szkołach Komisji Edukacji Narodowej. Ukończył Uniwersytet Krakowski, gdzie zdobył doktorat.

Był m. in. reğensem w kancelarii biskupa Józefa Ignacego Rybińskiego, proboszczem w Rokitnie i Wolborzu, kanonikiem włocławskim (1787) i warszawskim (1807), zarządzał diecezją kujawsko-pomorską (l. 1807-1809). Przez 10 lat był sędzią prosynodalnym, a od 28 sierpnia 1820 r. senatorem Królestwa.

Sejny, kościół kolegiacki, 1937 r.

Źródło: <https://polona.pl/item/sejny-kosciol-kolegiacki,NzQ4NzY0NDk/0/#info:metadata> [Dostęp: 2020.05.22].

W 1819 r. został powołany przez biskupa Jana Klemensa Gołaszewskiego na jego koadiutora.

KOADIUTOR – pomocnik, w Kościele katolickim – duchowny wyznaczony przez władze kościelne do pomocy duchownemu wyższego stopnia (zwykle biskup tytularny ustanowiony przy osobie biskupa ordynariusza albo przy stolicy biskupiej)⁷.

KOŚCIÓŁ ŚW. JANA W WARSZAWIE. (Rysował i natrył Konarski).

Po śmierci Gołaszewskiego Ignacy Stanisław Czyżewski został biskupem augustowskim czyli sejneńskim.

Ks. Władysław Kłapkowski tak pisał o Czyżewskim: *Uformował stolicę diecezji w Sejnach, kreował w r. 1822 pierwszą kapitułę tej diecezji, na którą otrzymał od rządu 20.000 zł rocznej dotacji. Katedrze nadał ordynację nabożeństw, uposażył ją bogato naczyniami i paramentami po zniesionych zakonach, szczególnie cystersach miechawskich. Ingres do katedry odbył 10 VIII 1823. Umarł 11 XII 1823 w Warszawie, pochowany tamże w kościele św. Jana. Pism nie zostawił żadnych*⁸.

Kościół św. Jana obecnie bazylika archikatedralna p.w. Męczeństwa św. Jana Chrzciciela.
Źródło: „Tygodnik Ilustrowany” 1865, nr 285, s. 88.

⁷ Słownik wyrazów obcych, red. nauk. J. Tokarski, Warszawa 1980, s. 359.

⁸ Wł. Kłapkowski, Czyżewski, „Polski Słownik Biograficzny”, Kraków 1938, t. 4, s. 381.

NOWOSCI WARSZAWSKIE.

Dzwony wszystkich Kościołów Stolicy, ogłosiły zgon ś: p: JW. JX. Ignacego Czyżewskiego, Biskupa Augustowskiego, Senatora Królestwa Polsk: który po krótkiej chorobie, wczoraj o godzinie wpół do 11 przed południem oddał Ducha Przedwiecznemu. Przeżył lat 72.—Diecezja utraciła Szanownego Pasterza, Ojczyzna cześci godnego Senatora, Przyjaciele wzorowego i cnotliwego Męża, Nieszczęśliwi dobroczynnego Ojca!

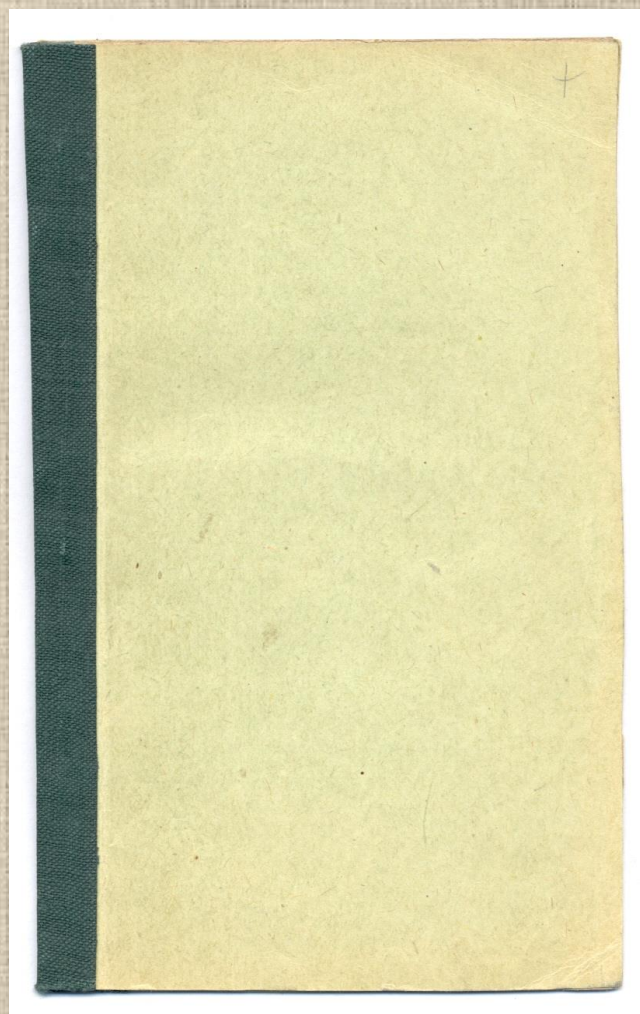
Informacja o śmierci Ignacego Stanisława Czyżewskiego.
Źródło: „Kurier Warszawski” 1823, nr 295, z dn. 12 grudnia.

Żałobne nabożeństwo za Duszę ś: p: JW. JX. Jgn: Czyżewskiego Biskupa Augustowskiego, wczoraj od rana do południa trwało w Kościele Metropolitalnym S. Jana. Wielką Mszą celebrował JW. Skarszewski Biskup Lubelski, Administrator Wars: w czasie której licznie zebrana orkiestra wykonała Rekwjem kompozycji Rózetego. Mowę pogrzebową miał JX. Szaniawski Prałat Scholastyk Warszawy: obrzęd zakończony został Konduktem rzymskim odbytym przez JW. Celebруюcego i JJWW. Senatorów Biskupów Przemyskiego Płockiego i Ciechanowskiego Chełmskiego, tudzież Prałatów Metropolitalnych Węgierskiego Dziekana, i Gutkowskiego Archidyakona. Później zwłoki zostały złożone w grobie Kapitularnym tegoż Kościoła. —

Informacja o nabożeństwie żałobnym ś. p. Ignacego Stanisława Czyżewskiego.
Źródło: „Kurier Warszawski” 1823, nr 299, z dn. 16 grudnia.

Posługa I. S. Czyżewskiego w biskupstwie sejneńskim trwała zaledwie trzy i pół roku, gdyż 11 XII 1823 r. – w cztery miesiące po dopełnieniu uroczystego ingresu, który miał miejsce dopiero 10 VIII tr. – hierarcha ów zmarł (pochowany został w podziemiach archikatedry św. Jana Chrzciciela w Warszawie)⁹.

⁹ K. Prokop, *Sakry i sukcesja świętych biskupich pasterzy diecezji węgierskiej, sejneńskiej (augustowskiej) oraz łomżyńskiej*, „Studia Teologiczne” 2010, t. 28, s. 314.

9,5 cm

16 cm

Niewielka broszurka liczy sobie 16 stron. Trudno w tej chwili powiedzieć, czy pierwotnie była zaopatrzona w jakiekolwiek okładki. Te, które posiada obecnie (wykonane z delikatnej tekturki, grzbiet wzmocniony zieloną taśmą materiałową) zostały z całą pewnością przygotowane współcześnie. Kartki spięto dodatkowo trzema metalowymi zszywkami ukrytymi pod materiałem stanowiącym grzbiet woluminu.

Uwagę zwraca zachowany w bardzo dobrym stanie papier czerpany użyty do druku „Mowy na pogrzebie ś. p. Ignacego Czyżewskiego...”.

Widoczna na stronie tytułowej pieczęć wskazuje, iż egzemplarz mowy Szaniawskiego znajdował się w warszawskiej bibliotece zakonu ojców kapucynów. Kiedy i w jakich okolicznościach trafił do tych zbiorów, nie udało się nam ustalić.

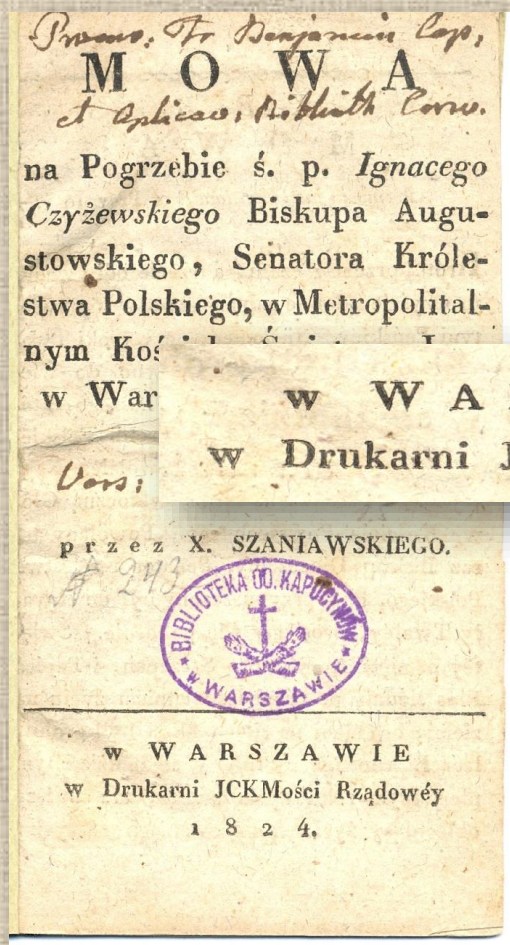
Zakon Kapucynów jest częścią rodziny zakonów franciszkańskich. Powstał na mocy wydanego przez papieża Klemensa VII w 1528 r. breve „Exponi nobis”, w którym pozwolił on kilku braciom z zakonu franciszkanów obserwantów na odłączenie się od dotychczasowej rodziny zakonnej i prowadzenie życia eremickiego oraz noszenie brody i habitu ze spiczastym kapturem¹⁰. W sierpniu 1681 r. król Jan III Sobieski

sprowadził kapucynów do Polski. Pierwsze klasztory kapucyńskie

ufundował w Warszawie i Krakowie. Zakonnicy byli nie tylko krzewicielami wiary katolickiej, ale zasłynęli jako żarliwi patrioci. Wśród znamienitych postaci związanych z tym zgromadzeniem znaleźli się m. in.: bł. Honorat Koźmiński, o. Prokop Leszczyński, o. Wacław Nowakowski czy o. Agrypin Konarski (stracony za udział w powstaniu styczniowym).

CAPPUCCINI czyli kapturowi, nazwa pochodzi od włoskiego słowa cappuccio czyli kaptur.

¹⁰ Kapucyni.pl, <https://kapucyni.pl/prowincja-warszawska/informacje-o-prowincji/historia/> [Dostęp: 2020.05.25].

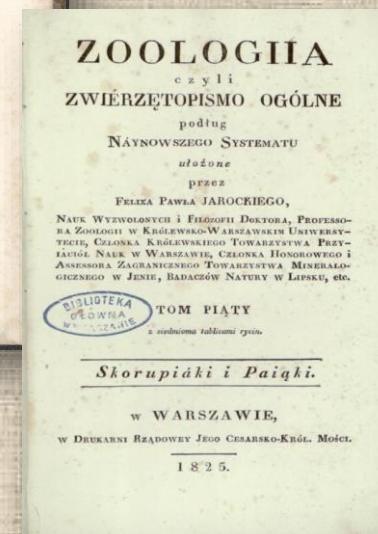
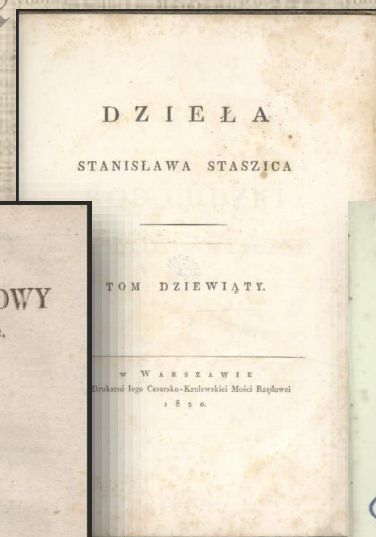
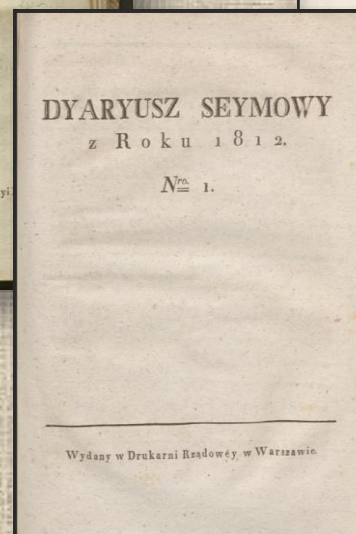
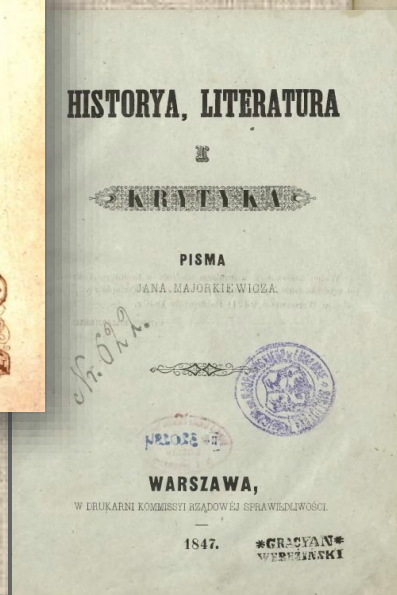
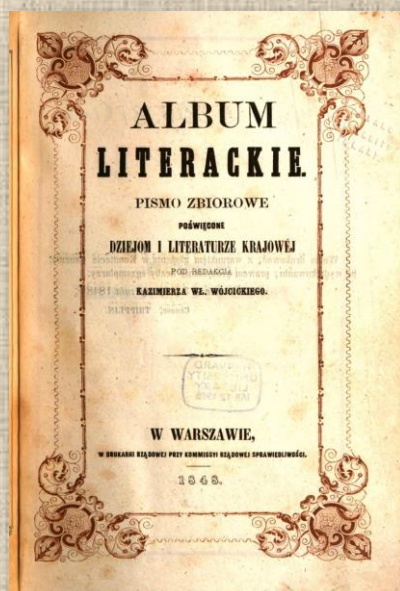

W 1809 r. za sprawą Feliksa Łubieńskiego – ówczesny minister sprawiedliwości Księstwa Warszawskiego – powstała Drukarnia Rządowa. Na stanowisko dyrektora zakładu powołano Konstantego Dembka (używana była też inna pisownia nazwiska – Dębek) – karmelitę, profesora teologii. Z maszyn tegoż zakładu poligraficznego zesła m. in. „Mowa na pogrzebie ś. p. Ignacego Czyżewskiego...”

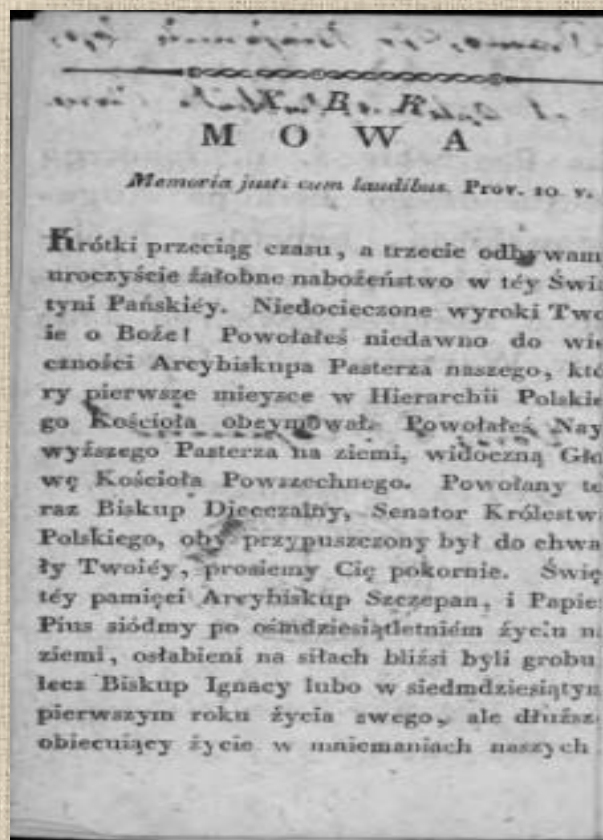
Tłocznia mieściła się w klasztorze, czcionki dla niej zakupiono w Grodnie, a wyposażenie powstało m. in. poprzez zakup urządzeń pozostałych po drukarni jezuickiej. Wychodziły tam publikacje urzędowe, a także dzieła oryginalne (m. in. F. Bentkowskiego „Historia literatury polskiej, „Pisma własne” A. Felińskiego). W roku 1816 Konstanty Dembek otrzymał drukarnię w dzierżawę, a od 1827 r. zakład dzierżawił Karol Ragoczy. (...) Działalność tej drukarni nie odznaczała się w dziejach poligrafii warszawskiej niczym szczególnym¹¹.

¹¹ J. Sowiński, *Polskie drukarstwo*, Wrocław 1988, s. 130.

Drukarnia funkcjonowała pod kilkoma – alternatywnymi – nazwami, m. in.: Drukarnia J.C.K. Mości Rządowa; Drukarnia J.C. Królewskiej Mości Rządowej; Drukarnia JCK Mości Rządowa; Drukarnia JCKMci Rządowa; Drukarnia Jego C. K. Mości Rządowa; Drukarnia Jego Cesarsko-Królewskiej Mości Rządowa; Drukarnia Rządowa Jego Cesarsko-Król. Mości; Drukarnia Rządowa przy Kom. Rząd. Sprawiedliwości; Drukarnia Rządowa przy Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości; Drukarnia Rządowa w Warszawie¹².

¹² Drukarnia Rządowa (Warszawa), <http://worldcat.org/identities/viaf-311345794/> [Dostęp: 2020.05.28].

Memoria justi cum laudibus (Pamięć sprawiedliwych jest błogosławiona) tymi słowami ks. Szaniawski rozpoczyna swoją orację na pogrzebie biskupa Czyżewskiego.

Omawia dokładnie biografię kapłana, przy czym skupia się na przymiotach jego charakteru. Wielokrotnie podkreśla uczciwość, powagę, szacunek do innych, pracowitość i dbałość o powierzona mu diecezję i „owczarnię”. Zauważa, iż: *Rządził Dyecezyą Augustowską lat trzy i miesiące kilka, a starał się poznać iak naylepiey ile możności przy trudnych okolicznościach tak rozległą owczarnię Chrystusową przewodnictwu swemu powierzoną (...) Powagę, szacunek, uwielbienie, miłość w naywyższym stopniu pozyskał. Wszędzie zapraszany usilnie nawet od osób innych wyznań, wszędzie widziany nayprzyjemniey¹³.*

Kończąc swoją mowę Szaniawski stwierdzał: *Gdzie czyny same przez się mówią, tam wyszukiwane dodatki i ozdoby w słowach byłyby zbyteczne. Jedną tu tylko przytoczę uwagę: Szczera pobożność prawdziwego ucznia Chrystusowego nie odstępowala ani na moment tego męża¹⁴.* Godnie pożegnano biskupa sejneńskiego

(augustowskiego) sławiąc jego służbę i życie.

¹³ F. K. Szaniawski, *Mowa na pogrzebie ś. p. Ignacego Czyżewskiego...*, Warszawa 1824, s. 9.

¹⁴ Tamże, s. 13.

Bibliografia

1. Adamczyk B., *Wybrane aspekty rozwoju kultury wydawniczej Warszawy w okresie oświecenia i do powstania listopadowego*, „Studia Teologiczne Białystok, Drohiczyn, Łomża” 2008, t. 26.
2. Deszczyńska M., Szaniawski, „Polski Słownik Biograficzny” 2010, t. 46.
3. [Informacja o zgonie biskupa Czyżewskiego], „Tygodnik Illustrowany” 1865, nr 285.
4. Jakubowski J., *Pierwszy wykład prawa na Uniwersytecie Warszawskim*, „Palestra” 1959, 3/2-3(14-15).
5. Jemielity W., *Diecezja augustowska czyli sejneńska w latach 1818- 1872*, Lublin 1972.
6. Jemielity W., *Duchowieństwo w diecezji augustowskiej czyli sejneńskiej a powstania w XIX wieku*, „Rocznik Białostocki” 1993, t. 18.
7. Karaskiewicz K., *Język kościoła. Kto go rozumie? (trzy mowy pogrzebowe)*, „Mazowieckie Studia Humanistyczne” 2012, nr 1-2.
8. Kłapkowski Wł., Czyżewski, „Polski Słownik Biograficzny” 1938, t. 4.
9. Królasik T. M., *Poglądy Franciszka Ksawerego Szaniawskiego na temat uregulowania rozwodów w Kodeksie Napoleona*, „Miscellanea Historico-Iuridica” 2014, T. 13.
10. Pasternak F., *Zakony męskie w Polsce w 1967 r.*, „Prawo Kanoniczne” 1968, R. 11, nr 3-4.
11. Potocki S. K., *O wymowie i stylu. T. 1*, Warszawa 1815.
12. Prokop K., *Sakry i sukcesja święceń biskupich pasterzy diecezji wigierskiej, sejneńskiej (augustowskiej) oraz łomżyńskiej*, „Studia Teologiczne” 2010, t. 28.
13. Sawicki R., *Między ołtarzem a tronami obcych mocarstw : biskupi diecezji wigierskiej – działalność pastoralna, społeczna i polityczna*, Warszawa 2018.
14. *Słownik wyrazów obcych*, red. nauk. J. Tokarski, Warszawa 1980.
15. Sowiński J., *Polskie drukarstwo*, Wrocław 1988.
16. Szaniawski F. K., *Mowa na pogrzebie ś. p. Ignacego Czyżewskiego...*, Warszawa 1824.
17. Wójcicki K. Wł., *Cmentarz Powązkowski pod Warszawą. T. 2*, Warszawa 1856.

Netografia

18. *Drukarnia Rządowa (Warszawa)*, <http://worldcat.org/identities/viaf-311345794/> [Dostęp: 2020.05.28].
19. *Kapucyni.pl*, <https://kapucyni.pl/prowincja-warszawska/informacje-o-prowincji/historia/> [Dostęp: 2020.05.25].
20. *Ks. Franciszek Ksawery Szaniawski*,
[https://pl.wikipedia.org/wiki/Franciszek_Ksawery_Szaniawski#/media/Plik:X._Xawery_Szaniawski_\(43465\).jpg](https://pl.wikipedia.org/wiki/Franciszek_Ksawery_Szaniawski#/media/Plik:X._Xawery_Szaniawski_(43465).jpg) [Dostęp: 2020.05.25].
21. http://pbc.biaman.pl/dlibra/docmetadata?id=25711&from=&dirids=1&ver_id=&lp=6&QI= [Dostęp: 2020.05.22].
22. <https://polona.pl/item/sejny-kosciol-kolegiacki,NzQ4NzY0NDk/0/#info:metadata> [Dostęp: 2020.05.22].
23. https://www.suwalki-bp.sowwwa.pl/sowacgi.php?KatID=0&typ=repl&plnk=q_mowa+na+pogrzebie&sort=bytitle&view=1 [Dostęp: 2020.05.22].

Zapraszamy do korzystania z naszych zbiorów

Biblioteka Publiczna
im. Marii Konopnickiej
ul. Emilii Plater 33 A
16-400 Suwałki

<http://bpsuwalki.pl>
czytelnia@bpsuwalki.pl
digi@bpsuwalki.pl
tel. 87 565-62-46